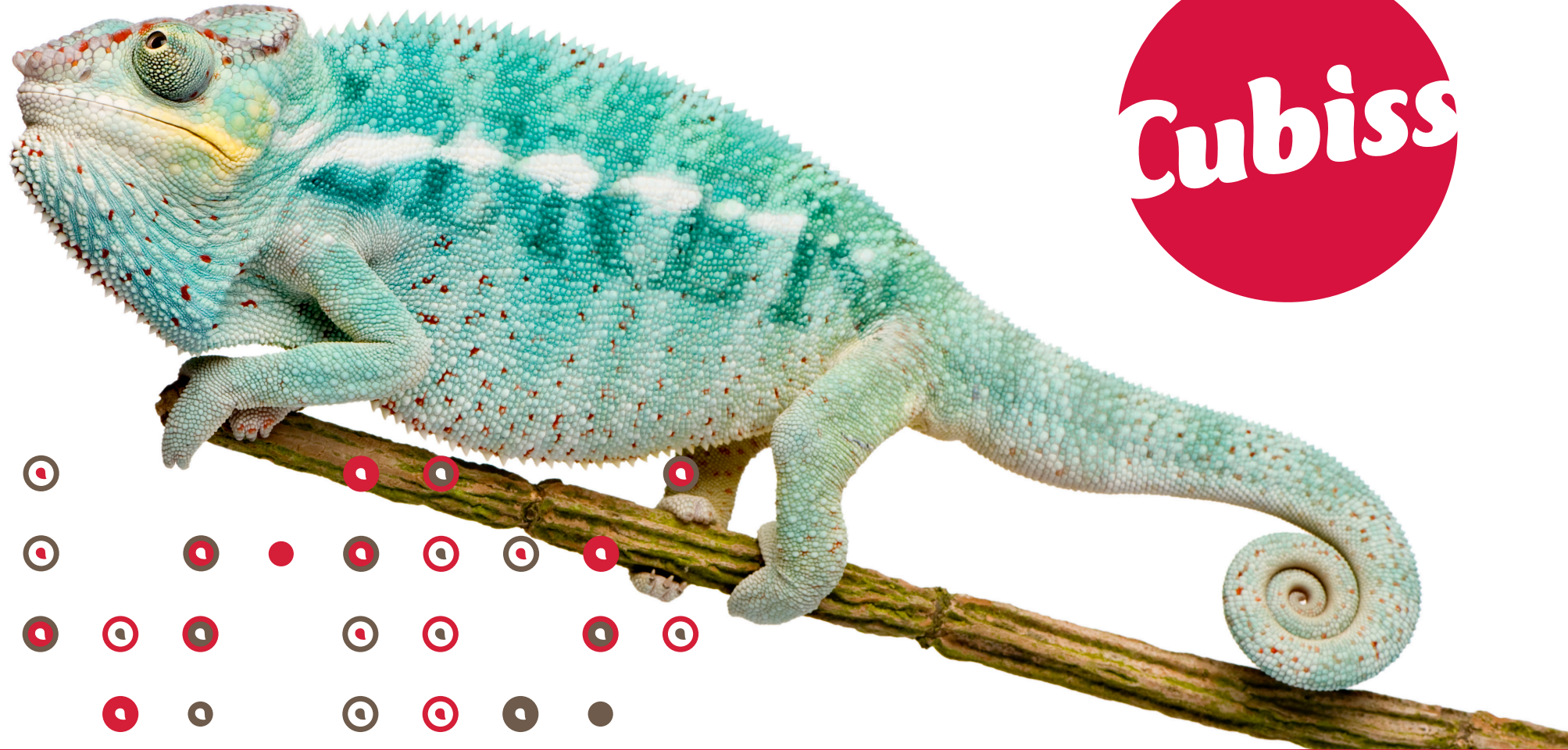

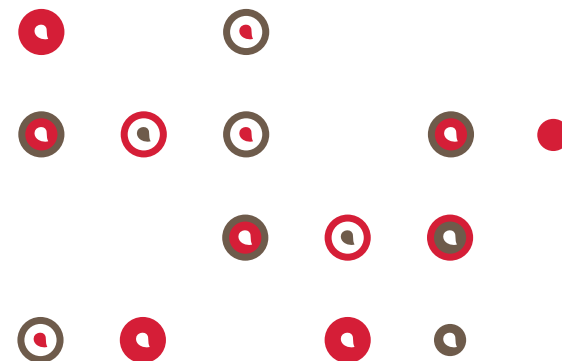
Camouflage-leren:

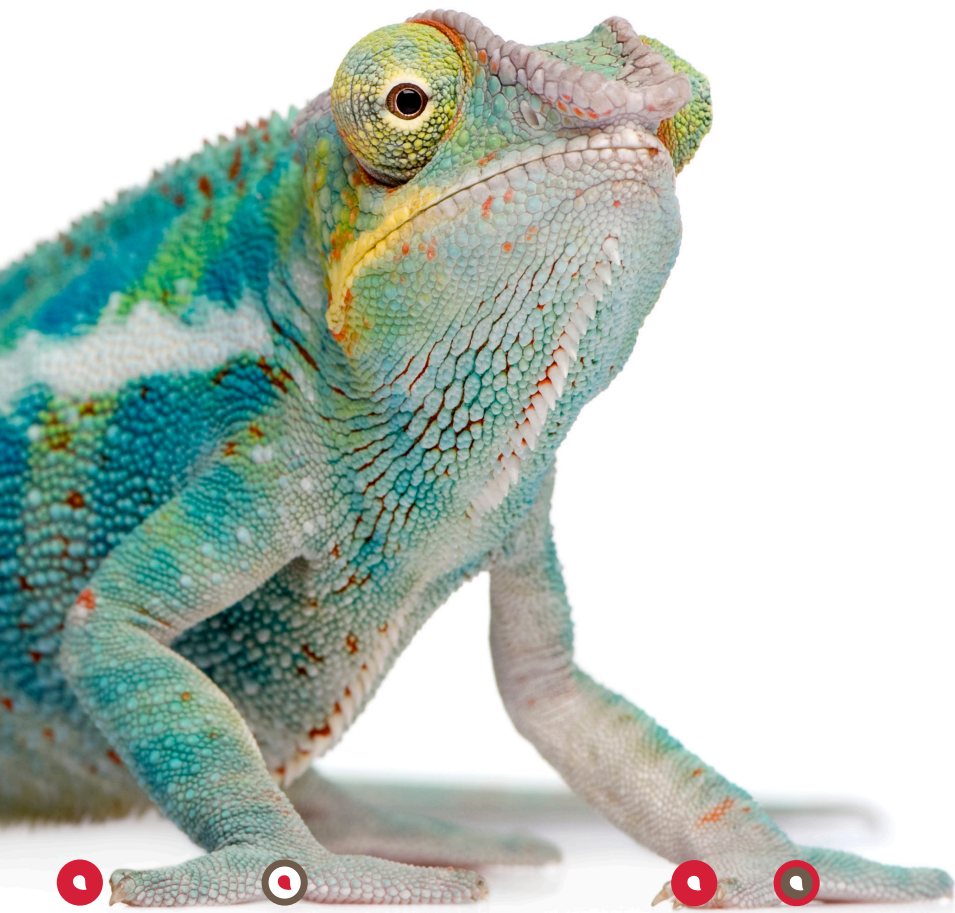
hoe je ongemerkt taalvaardigheden leert

Inhoudsopgave

Hoe kun je ongemerkt leren?	1.	pag 4
Gecamoufleerde leeractiviteiten voor taalvaardigheden	2.	pag 6
Persona's: KLASSE!, Laaggeletterden in Beeld en Jongeren	3.	pag 7
Welke camouflage-activiteiten passen bij wie? Mooie voorbeelden	4.	pag 13
Tot slot: enkele tips en tricks	5.	pag 21

Inleiding

Hoe kun je ongemerkt iemands taalvaardigheid vergroten? Daar draait het om in deze publicatie.

We schreven al eerder over [leren door te camoufleren](#). In deze publicatie gaan we dieper in op de manieren waarop je camouflage-leren kunt inzetten om de taalvaardigheid van verschillende doelgroepen te vergroten.

Je krijgt inzicht in hoe je de bestaande persona's van [Klasse!](#) en [Lost Lemon en Muzus](#) (Tel mee met Taal) hiervoor kunt inzetten. We kijken ook naar een nieuwe groep persona's: jongeren. Zij vinden taal over het algemeen niet echt belangrijk of interessant; het camoufleren van een taalactiviteit is dan wel zo handig.

Daarnaast krijg je voorbeelden uit de praktijk. We hopen je daarmee te inspireren zodat jij voor jouw organisatie aan de slag gaat met camouflage-activiteiten op maat. Veel leesplezier!

1. Hoe kun je ongemerkt leren?

Iedereen kent het principe van ‘een leven lang leren’. En zeg je leren, dan zeg je school. Vaak is leren verbonden aan onderwijs. Het gaat dan om formeel leren of een directe vorm van leren. Op scholen is er de expliciete intentie om iemand iets te leren. Je krijgt dan meestal ook een erkend certificaat of diploma als bewijs van wat je hebt geleerd.

Leren buiten de kaders

Tegelijkertijd leer je ook buiten de kaders van onderwijsinstellingen. Bij informeel leren gaat het om spontaan leren (dus niet per se doelgericht of systematisch) in een context die niet expliciet rond leren is georganiseerd. Dit indirecte leren overkomt je; het gebeurt als je er niet op bedacht bent. Je kijkt bijvoorbeeld ter vermaak naar een natuurdocumentaire, maar kunt bij de aftiteling exact navertellen hoe een bijenkolonie in elkaar steekt. Of je spaart de supermarktplaatjes over jouw woonplaats en weet vervolgens van alles over de historie van jouw stad.

De wereld van indirect leren

Ook als bibliotheekprofessional kun je indirect leren inzetten om iets te bereiken, zonder expliciete doelen te benoemen. Bijvoorbeeld als mensen taalvaardiger willen worden, maar het nut niet inzien van een formele taal cursus. We nemen je graag mee in de wereld van indirect leren, maken duidelijk welke indirecte leeractiviteiten je bij wie kunt inzetten en delen praktijkvoorbeelden. Zo ontdek je hoe je zogenaamde “camouflage-activiteiten” in jouw bibliotheek kunt inzetten om verschillende doelgroepen indirect kennis en vaardigheden bij te brengen.

Informeel leren: Camouflage-leren

Is er bij informeel leren wel sprake van leren? Of neigt het naar onbewuste beïnvloeding met een bewuste actie? De Engelse term *nudging* slaat op het subtiel beïnvloeden van gedrag om mensen ‘de gewenste richting in te stimuleren’. *To nudge* betekent letterlijk ‘een duwtje of zetje geven’. Het is een motivatietechniek. Zoals Holle Bolle Gijs je verleidt om papier netjes in zijn mond te stoppen en zoals het vliegje in een urinoir ervoor moet zorgen dat de openbare toiletten voor mannen schoner blijven. Ook in de bibliotheek kun je deze motivatietechniek inzetten om gebruikers en bezoekers iets te laten leren, zónder dit expliciet te benoemen.

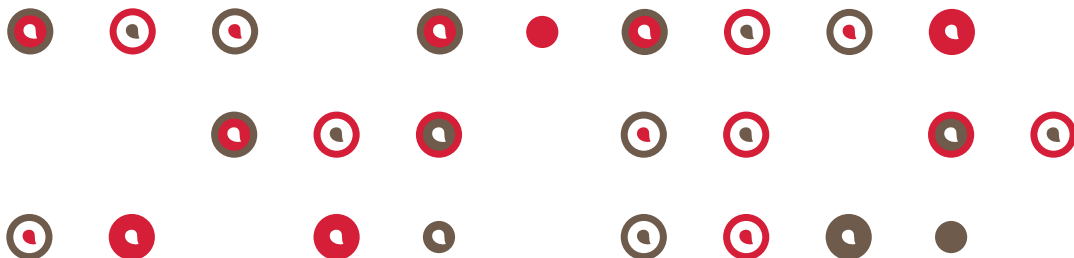
Leren met camouflage-activiteiten

Het begrip 'camouflage' hoort hierbij. Een camouflage is feitelijk een cover-up, waarbij je iets of iemand 'misleidt'. Zoals een camouflagelegerpak je niet verraadts als je je schuilhoudt voor de vijand of zoals een camouflagestift onzuiverheden op je huid verbergt. Het begrip camouflage-activiteit is in de literatuur over leervormen geen gangbare term, maar het blijkt wel een term die iedere bibliotheekmedewerker kent. Zij maken namelijk veel gebruik van camouflagetechnieken voor jongeren en de (laaggeletterde) doelgroep. Niet om te misleiden, maar om te verleiden.

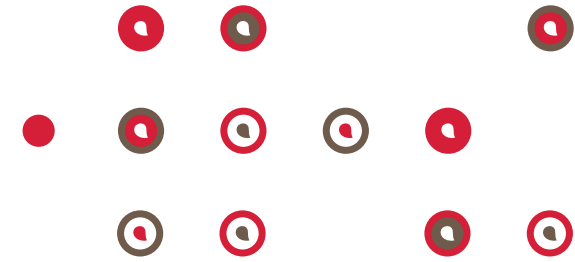
Camouflage maakt aantrekkelijk

Je kunt camoufleren gebruiken om een activiteit niet over te laten komen als leeractiviteit. Zo maak je de activiteit aantrekkelijk(er). Of je maakt er juist geen geheim van dat het een leeractiviteit is, maar je 'camoufleert' het thema of doel van de activiteit. Je benoemt dan wel dát mensen iets leren, maar zegt niet expliciet wat. Of je benoemt slechts één thema, terwijl het gecamoufleerde thema het eigenlijke leerdoel is. Zo bereik je met een camouflage-activiteit de gewenste doelgroep makkelijker en vergroten zij indirect hun kennis en (taal-)vaardigheden.

Meer informatie over leren door te camoufleren vind je in [deze publicatie](#).

2. Gecamoufleerde leeractiviteiten voor taalvaardigheden

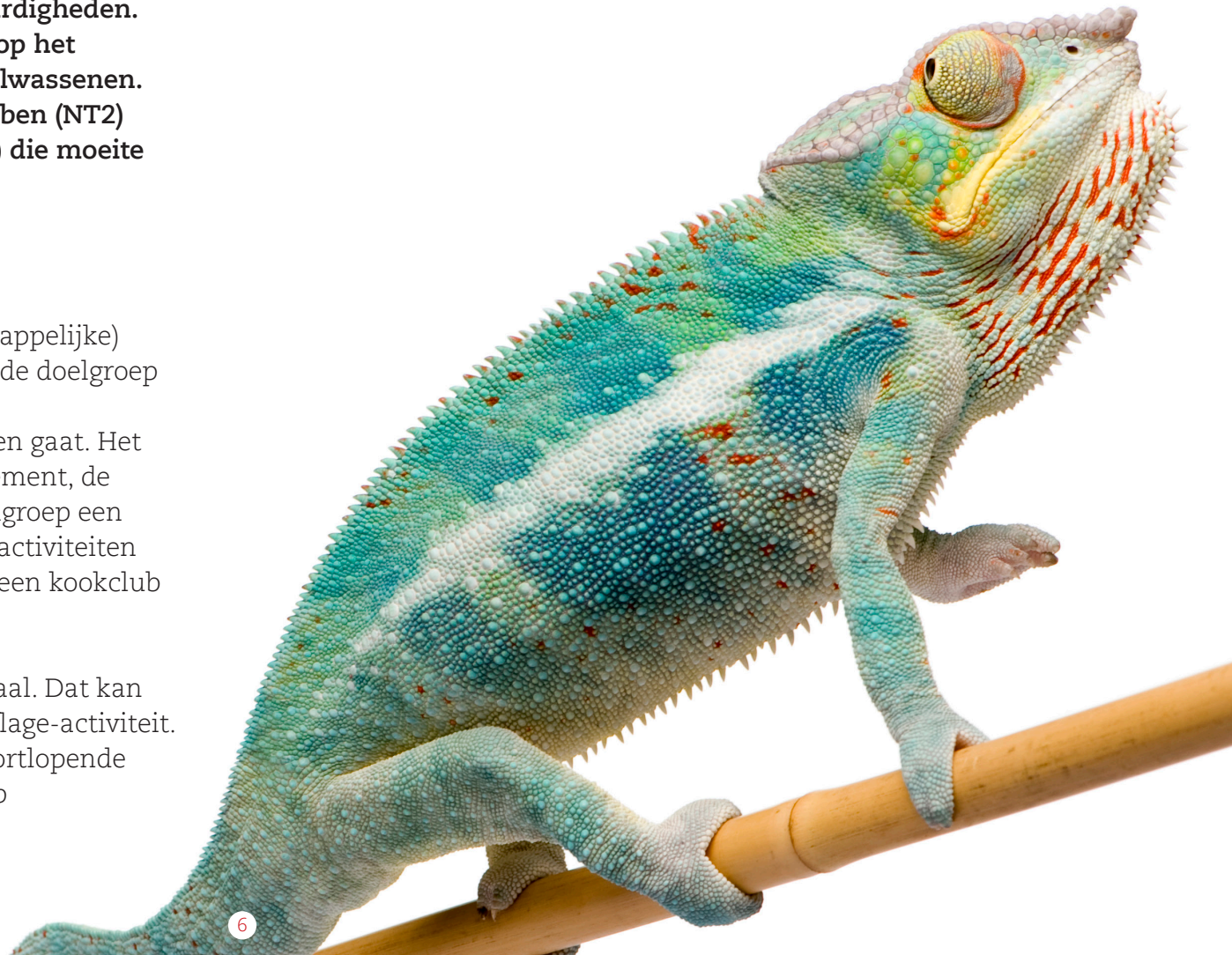

Veel leeractiviteiten in bibliotheken concentreren zich rond de thema's lezen, taal, digitale geletterdheid en basisvaardigheden. Indirecte leeractiviteiten zijn vaak echter ook gericht op het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid bij volwassenen. Zowel bij mensen die Nederlands als tweede taal hebben (NT2) als volwassenen met Nederlands als eerste taal (NT1) die moeite hebben met lezen en schrijven.

Allerlei soorten en maten

Indirecte leerervaringen die bijdragen aan de (maatschappelijke) ontwikkeling, zijn er in allerlei soorten en maten. Voor de doelgroep jeugd en jongeren is er bijvoorbeeld het initiatief [Scoor een Boek!](#). Het is direct duidelijk dat het over lezen gaat. Het verleidingsmechanisme (de 'camouflage') is het spelelement, de inspirerende voetballers en hun clubs. Dit geeft de doelgroep een zetje in de gewenste richting: lezen. Je kunt bestaande activiteiten ook talig maken. Bijvoorbeeld door de deelnemers van een kookclub een [receptenboek](#) te laten maken.

Mensen zien niet altijd het nut van het leren van een taal. Dat kan daarom soms juist heel goed via een omweg of camouflage-activiteit. Een groot aanbod past hierbij minder goed. Kleine of kortlopende activiteiten die aansluiten bij de wens van de doelgroep werken vaak beter.

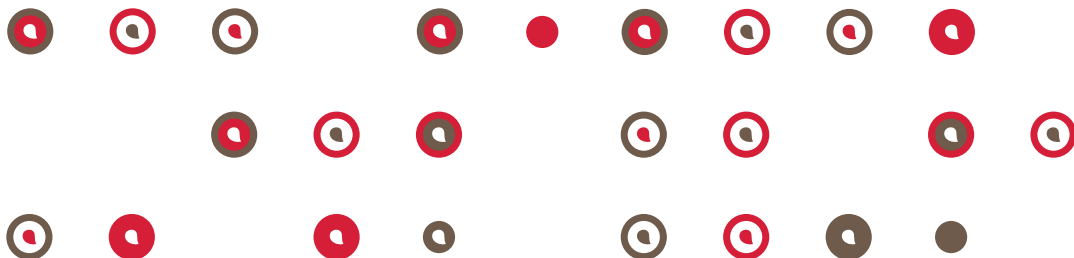
3. Persona's: KLASSE!, Laaggeletterden in Beeld en Jongeren

We weten allemaal dat we niet met één en dezelfde aanpak iedereen kunnen motiveren. Er is tenslotte geen sprake van dé laaggeletterde. Maatwerk, dat is waar het om draait. En om maatwerk te kunnen aanbieden is het belangrijk om je doelgroepen te kennen. Door het gebruik van persona's wordt het makkelijker om je te verplaatsen in de doelgroep en om hen beter te leren kennen. Dit hulpmiddel helpt je om te bepalen welke (camouflage)aanpak past bij welke groep. We maken hierbij gebruik van de bij bibliotheken bekende persona's van Klasse! en Lost Lemon en Muzus die zijn ontwikkeld om laaggeletterden beter te leren kennen.

In deze modellen worden geen jongeren beschreven. Jongeren vinden taal over het algemeen niet echt belangrijk of interessant, waardoor het organiseren van een taalactiviteit al gauw gedoemd is te mislukken.

Het camoufleren van een taalactiviteit kan er voor zorgen dat de activiteit toch een succes wordt. Vandaar dat we de lijst van (camouflage)aanpakken hebben aangevuld met persona's van Movisie en Cubiss.

Ook hier is het weer belangrijk om uit te gaan van de doelgroep. Zo wordt er een goede match gemaakt tussen doelgroep, activiteit en het beoogde leerdoel.

Wat zijn persona's?

Een persona is een gedetailleerd profiel van (een deel van) je doelgroep. Een persona geeft de doelgroep een 'gezicht'. Waar het bij de doelgroep gaat over generieke, algemene informatie (vrouwen, leeftijd 30-40 jaar, 1-2 kinderen) beschrijft een persona de gebruiker (Karin, 32 jaar, 2 kinderen). Een persona gaat ook vaker dieper in op de menselijke aspecten en de redenen achter het handelen, zoals gevoelens, behoeften, vragen en angsten. Een persona geeft de mogelijkheid het gedrag van de doelgroep beter in kaart te brengen, beter te begrijpen en daar beter op in te spelen. Bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van activiteiten, diensten en de promotie daarvan.

Klasse! of Laaggeletterden in beeld?

Beide methodieken worden gebruikt om laaggeletterden te vinden, benaderen en werven. De methodieken vullen elkaar aan waarbij Laaggeletterden in beeld helpt om de strategie te bepalen en Klasse! helpt om de activiteiten te ontwikkelen. De Bibliotheek en basisvaardigheden heeft beide modellen naast elkaar gezet in [deze publicatie](#).

A

De persona's van KLASSE!

KLASSE! is een programma om laaggeletterden te vinden, benaderen en werven. De methode is gebaseerd op het idee dat je mensen alleen kunt bereiken als je hen aanspreekt op een manier die bij hen past. KLASSE! onderscheidt vier doelgroepen.

B

De persona's van Laaggeletterden in Beeld van Lost Lemon en Muzus

Binnen het programma Tel mee met Taal zijn vijf persona's ontwikkeld. Zij worden geïllustreerd aan de hand van hun eigen verhalen, uitspraken en kenmerken. De persona's zijn ingedeeld op twee assen, op basis van de mate van bewustzijn van hun eigen vaardigheden en hun houding tegenover de maatschappij.

C

Jongeren van Movisie

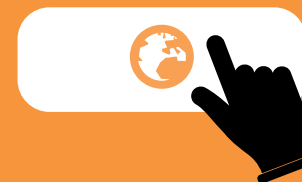
Het is opvallend dat jongeren niet terugkomen in bestaande persona's. In opdracht van het Ministerie van SZW is landelijk kennisinstituut Movisie daarom een traject gestart om samen met jongeren 16 persona's te maken. De serie brengt de diversiteit van de groep jongeren in een kwetsbare positie realistisch in beeld.

D

Jongeren zonder start- kwalificaties van Cubiss

Voor een publicatie rondom jongeren zonder startkwalificaties maakten we drie fictieve portretten. In deze publicatie zijn de situatie van de jongeren en de redenen waarom ze voortijdig van school gaan in kaart gebracht.

ad. A De persona's van KLASSE!

KLASSE! is een programma om laaggeletterden te vinden, benaderen en werven. De methode is gebaseerd op het idee dat je mensen alleen kunt bereiken als je hen aanspreekt op een manier die bij hen past. Om dat te doen, is het belangrijk dat je weet hoe hun belevingswereld eruitziet en dat je weet dat deze belevingswereld niet voor iedere laaggeletterde hetzelfde is.

KLASSE! onderscheidt vier doelgroepen: Fatima, Wesley, Gerard en Elly. Deze profielen of persona's zijn vaak erg aansprekend voor bibliotheken. Medewerkers herkennen er meteen veel klanten in.

FATIMA

Is tussen 20 en 40 jaar oud en vaak laagopgeleid. Thuis spreekt ze haar moedertaal en Nederlands wordt vaak vanuit de moedertaal vertaald. Veel van haar leerwensen hebben te maken met haar kinderen, boodschappen doen, vrije tijd en geloof. Ze wil haar kinderen bijvoorbeeld kunnen voorlezen of helpen met schoolwerk. Ook wil ze kunnen meedoen in een groepsapp of aanbiedingen in de supermarkt kunnen lezen en gezonder koken.

WESLEY

Is tussen 18 en 40 jaar oud en heeft vaak een laag inkomen. Hij heeft veelal speciaal of beroepsonderwijs gevolgd en is een echte doener. Veel van zijn leerwensen liggen op het gebied van vrije tijd, werk en financiën. Hij wil bijvoorbeeld weten hoe Marktplaats werkt of informatie kunnen lezen over zijn hond. Ook wil hij aan een goede baan komen of starten als zzp'er en zelf zijn financiën en toeslagen kunnen regelen.

GERARD

Is ouder dan 60 jaar en over het algemeen lager opgeleid. Vaak spreekt hij een dialect of streektaal. Soms werkt hij nog, soms is hij gepensioneerd of afgekeurd. Zijn leerwensen hebben veelal te maken met vrije tijd, familie, werk en financiën. Hij wil bijvoorbeeld actief zijn binnen een club en dingen kunnen regelen via internet. Ook wil hij zelf zijn administratie bijhouden en weten hoe een computer werkt.

ELLY

Is tussen 45 en 55 jaar oud en vaak lager opgeleid (bijvoorbeeld in zorg of schoonmaak). Meestal heeft ze geen werk en is in dienst van het gezin. Veel van haar leerwensen hebben te maken met vrije tijd, familie, werk of financiën. Ze wil recepten kunnen schrijven en haar knutselwerk via internet delen met anderen. Ook wil ze een digitaal fotoboek kunnen maken, vrijwilligerswerk doen en online haar (financiële) zaken regelen.

Alle informatie over de persona's van KLASSE! vind je [hier](#).

ad. B De persona's van Laaggeletterden in Beeld

Binnen het programma **Tel mee met Taal** zijn vijf persona's ontwikkeld. Zij hebben lage basisvaardigheden en worden geïllustreerd aan de hand van hun eigen verhalen, uitspraken en kenmerken. De persona's zijn ingedeeld op twee assen, op basis van de mate van bewustzijn van hun eigen vaardigheden en hun houding tegenover de maatschappij. De assen zijn:

Accepteren/ontkennen

De eerste belangrijke vraag is of iemand zich realiseert en erkent dat hij minder in staat is om deel te nemen aan de samenleving. Sommige mensen ontkennen of weten zelfs niet dat ze moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen.

Het ligt buiten mij/het ligt bij mij

De tweede belangrijke vraag is de houding ten opzichte van de situatie waar iemand in zit. Geeft iemand een ander of de maatschappij de schuld voor zijn problemen, of vindt hij dat hij daar zelf iets aan kan doen?

AFWACHTENDE OPVOLGER

(accepterend + het ligt buiten mij)

“Was ik maar eerder geholpen.”

Met verhalen van gelijkgestemden zoals taalambassadeurs kun je de opvolger overtuigen van wat hij of zij allemaal wél zou kunnen... Ideeën: Taalmaatje, een dagje meelopen met een taalambassadeur, samen op stap gaan met het OV naar een museum of andere stad, cursus contact houden via e-mail, Facebook en Whatsapp.

ONSchuldige Kwajongen

(ontkennend + het ligt buiten mij)

“Waar heb je het eigenlijk over?”

De kwajongen is volwassen, heeft kinderen opgevoed en banen gehad. Laat hem of haar inzien dat hij of zij al veel in huis heeft en zoek uit wat er nog mogelijk is. Ideeën: Social media training, aan de slag als

ervaringsdeskundige, lid worden van panels of een cursus 'Verkopen op marktplaats'.

SCHUCHTERE ZELFONTPLOOIER

(in het midden)

“Laten we het er maar niet te veel over hebben.”

Laat de zelfontplooiër voorbeelden zien van wat hij of zij allemaal nog meer kan. Wat kan het zelfvertrouwen een boost geven en de onafhankelijkheid vergroten?

Ideeën: Stadsafari (leren over de stad, reizen met het ov, geld pinnen), leren met computergames, les op de school van de kinderen, cursus digitale vaardigheden.

SCEPTISCHE

UNIEKELING

(ontkennend, het ligt buiten mij/het ligt bij mij)

“Ik hou gewoon niet van dingen op papier.”

Vertel hem of haar wat werken

aan je vaardigheden teweeg kan brengen. Hij of zij is overtuigd als het duidelijk is wat het persoonlijk opbrengt. Ideeën: Aan de slag als ervaringsdeskundige, coach of vrijwilliger, werk- of leerplekaanbieder, samen leren met taalambassadeurs

DOELGERICHTE

KANSVERBETERAAR

(accepterend, het ligt bij mij)

“Nu is het mijn tijd, ik ga er alles aan doen!”

Hij of zij wil nieuwe dingen uitproberen en leren omgaan met computers en internet. Professionele begeleiding en sociale contacten opbouwen zijn belangrijk. De ultieme verleiding is uitzicht op werk of vervolgoopleidingen. Ideeën: Zelf modules samenstellen, thuis verder leren, werkvaardigheden leren, taal leren met een personal coach.

Meer informatie over de persona's van Laaggeletterden in Beeld vind je [hier](#).

ad. C Jongeren in persona

Het is opvallend dat jongeren niet terugkomen in bestaande persona's. In opdracht van het Ministerie van SZW is landelijk kennisinstituut Movisie daarom een traject gestart om samen met jongeren 16 persona's te maken. Gemeenten en organisaties begrijpen hierdoor beter wat jongeren bezighoudt en wat hun leefwereld is. Hierdoor is betere ondersteuning mogelijk. De serie brengt ook de diversiteit van de groep jongeren in een kwetsbare positie realistisch in beeld.

Meer informatie over de jongerenpersona's van Movisie vind je [hier](#).

Hermon - Sven - Damian - Ally

ad. D Jongeren zonder startkwalificaties

Cubiss maakte afgelopen jaar drie fictieve portretten van jongeren zonder startkwalificaties, om een beeld te geven van de situatie van de jongeren en de redenen waarom ze voortijdig van school gaan. Meer informatie over de publicatie vind je [hier](#).

Dilano (19): laag IQ en weinig aansluiting

Dilano vond leren nooit makkelijk en hij had altijd veel begeleiding nodig. Die kreeg hij op de praktijkschool, maar het kostte hem moeite om aansluiting te vinden met klasgenoten. Dilano heeft een IQ van minder dan 80 en snapt veel niet. Vooral sociale interactie is lastig voor hem. Hierdoor werd hij veel gepest. Zijn ouders wilden alles doen om ervoor te zorgen dat hun zoon kon meekomen en dat hij zich zou kunnen redden in de maatschappij. Na meerdere mislukte pogingen om een diploma te halen, werkt hij nu in de bediening bij een bijzondere horecagelegenheid. Hij krijgt hier 1-op-1 begeleiding.

Alice (18): hoog IQ en zwak gezin

Alice is een hyperintelligent meisje met een uitzonderlijk hoog IQ, rond de 140. Thuis was Alice de enige met een hoog IQ. Ze komt uit een zwak gezin. Haar ouders leven van een uitkering en er zijn veel problemen thuis. In 6 vwo lukte het door haar sociale angsten,

faalangst en paniek niet om examen te doen. Na het mislukte examenjaar sloot Alice zich thuis op. De hele dag zat ze op haar kamer te lezen en filmpjes te kijken op internet. Via een organisatie voor zorgmijders kwam ze terecht bij een jongerencoach. Langzaam liet ze andere mensen toe. Alice leert nu voor een staatsexamen.

Elise (19): moeilijke thuissituatie

Elise bleef op de basisschool vaak “ziek” thuis en ook op de middelbare school ging ze na het derde jaar niet meer naar school. De oorzaak daarvan lag vooral in de thuissituatie met haar moeder. Zij heeft van jongs af aan gezegd dat er met Elise van alles aan de hand is, maar had zelf veel psychische problemen. Na de scheiding van haar ouders moest Elise voor haar jongere zusjes zorgen. Als ze in een ander warm nest was geboren, had ze zo’n ander leven gehad. Op dit moment zit Elise in een begeleidingstraject. Samen met haar coach zoekt ze een gesubsidieerde werkgever zodat ze begeleiding kan krijgen op de werkplek.

4. Welke camouflage-activiteiten passen bij wie?

Veel aanbod is gericht op beter leren lezen en schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. 90% van de volwassen leerders ervaart echter geen grote problemen; zij hebben niet veel te zoeken bij een cursus 'Beter leren lezen en schrijven'. Een concreet aanbod dat past bij hun vraag is dan veel aantrekkelijker. Het is zinvol om korte cursussen of workshops aan te bieden, waarin de deelnemer kan werken aan een actuele en/of concrete leerwens. Denk aan: 'Slim verkopen op Marktplaats', 'Je eigen receptenboek maken', 'Reizen met de trein', 'Breipatronen lezen', 'Je weg vinden op Tinder' of 'Je eigen bedrijf starten'.

Tussenstap naar een cursus basisvaardigheden

Zulke korte cursussen worden ook wel camouflagecursussen genoemd. Als je ziet dat er behoefte is aan een bredere cursus basisvaardigheden omdat het basisniveau ontoereikend is, kun je mensen doorverwijzen. Begeleiders van korte cursussen zijn vaak getraind om te signaleren of mensen problemen hebben met basisvaardigheden. Zij kunnen hen toeleiden naar een passend regulier lesaanbod. Met de korte cursus als tussenstap is het voor mensen eenvoudiger om gebruik te maken van het aanbod. Zij zetten makkelijker de stap naar een cursus basisvaardigheden omdat ze er dan het belang van inzien.

Camouflage-activiteiten zijn niet alleen cursussen

Maar ook uitstapjes en losse activiteiten. Denk niet te allesomvattend, maar bijvoorbeeld aan bijeenkomsten die je een paar keer per jaar als teaser kunt aanbieden. Organiseer bijvoorbeeld uitstapjes in de wijk waar mensen wonen, vertel ter plekke een verhaal, laat foto's zien en neem boeken mee. Of neem een onderwerp als creatieve cadeaus maken. Ook hier kun je boeken meenemen waar de creatieve cadeaus in staan en het daar dan over hebben.

Enkele tips:

- Luister naar de behoeften van de doelgroep.
- Sluit aan bij dagelijkse activiteiten en hobby's.
- Verpak dagelijkse dingen als taalactiviteit.
- Laat het vooral leuk zijn, met eten en drinken.
- Verzin een goede titel; dat werkt goed.

“Benoem niet dat een activiteit over taal gaat. Het merendeel van de jongeren die je wilt bereiken, vindt taal namelijk helemaal niet interessant.”

Goswin Konings, adviseur bij Cubiss

Good practices van indirecte leeractiviteiten

Laat je inspireren door *good practices* van indirecte leeractiviteiten met betrekking tot het bevorderen van basisvaardigheden en het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. We hebben ze gekoppeld aan de persona's van KLASSE! (Fatima, Wesley, Gerard en Elly) en jongeren (algemeen).

Tip:

Taal leer je niet alleen uit een boekje.

Taal leer je eigenlijk het beste als je eigenlijk, tegelijkertijd, iets anders doet. Denk aan werken of tijdens een opleiding. Of als je iets doet wat je leuk vindt, bijvoorbeeld je hobby uitvoeren. We hebben een aantal Brabantse initiatieven in het zonnetje gezet. Initiatieven waarbij taal geleerd wordt door én tijdens vrijetijdsbesteding. Denk aan tuinieren, musiceren en handwerken. De nadruk ligt op de activiteit. Tegelijkertijd wordt er een hoop met de taal geoefend. Dit kun je camouflage-activiteiten noemen, maar ook gewoon het uitoefenen van hobby's. Lees de verhalen in het **boekje** en laat je inspireren!

FATIMA

Naar de middelbare school

Goswin Konings, adviseur bij Cubiss vertelt: 'Ik heb bij Pharos voor 8 euro het cursusmateriaal 'Naar de middelbare school' besteld. De cursusmap en poster geven ouders en verzorgers met kinderen in groep 6, 7 en 8 informatie over de stap naar het voortgezet onderwijs. Het is geschikt voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven, en voor migranten die opgegroeid zijn met een ander onderwijssysteem. Ik denk dat dit een heel mooi voorbeeld van camouflage-aanbod kan zijn voor Taalhuizen.'

FATIMA

De stad én de taal leren kennen

Voor nieuwkomers en Eindhovenaren werden vijf wandelmiddagen door de stad georganiseerd. De deelnemers leren door de wandeling de omgeving beter kennen. Wat ze stiekem ook doen, is werken aan hun taalvaardigheid. Daarmee is het een geslaagde camouflage-activiteit: wandelen als manier om vluchtelingen de taal te leren.

FATIMA

Koken met letters, taal en cultuur

Deelnemers krijgen inzicht in gerechten uit Nederland en andere landen én de Nederlandse taal en cultuur. Tijdens het maken van verschillende gerechten bespreken de deelnemers de Nederlandse cultuur, met feestdagen, speciale gebeurtenissen en tradities.

WESLEY

Woonwagenbewoners in de bibliotheek

Via de kinderopvangorganisatie kun je de moeilijk bereikbare groep laagtaalvaardige ouders zoals woonwagenbewoners bereiken. Het resultaat: voor het eerst kwam een groepje ouders met hun kind naar een bibliotheekactiviteit. Hiermee ligt er een goede basis voor vervolgactiviteiten. Educatie-adviseur Carla Boers: 'Tijdens De Nationale Voorleesdagen hadden we een poppenspel en voor het eerst kwamen woonwagenbewoners met hun kinderen in de bibliotheek. Dat was voor ons: 'Wow, kijk wat er gebeurt!'. Al waren het maar vier gezinnen, het is winst. We willen ochtenden opzetten met ouders om ideeën uit te wisselen. Hoe vlecht je het haar van je dochter, hoe ga je om met hygiëne? Dit soort onderwerpen werken als camouflage. Ouders hebben intrinsieke motivatie en dat is de enige manier waarop het werkt.'

WESLEY/ELLY/ELISE

Walk & Talk: koffiepauze voor werkzoekenden

Op ruim 90 locaties organiseren bibliotheken maandelijks een netwerkbijeenkomst onder het mom van 'koffiepauze'. Ideaal voor deelnemers die niet zo snel naar een netwerkbijeenkomst durven. Hier komen ze wel en leren onbewust te netwerken. Dat is in dit geval: hulp vragen, hulp geven, nieuwe mensen leren kennen en verwoorden wat voor werk je zoekt.

GERARD

Niet naar leescursus, wel naar computercursus

'Ik vind de computercursus bij de bibliotheek een mooi voorbeeld van een camouflage-activiteit. Eigenlijk is dat een training om mensen te leren lezen. Maar omdat mensen wat schaamte hebben om toe te geven dat ze niet of slecht kunnen lezen, komen ze niet snel naar een leescursus. Maar wel naar een computercursus.'

Sander Kempen, adviseur Landelijke digitale openbare bibliotheek Stafafdeling Bibliotheekstelsel KB

GERARD

Klik & Tik: vaardiger met internet én taal

Deelnemers (senioren) leren de basisbeginselen van het internet, bijvoorbeeld zoeken op internet, bekijken van websites en e-mails versturen. Als camouflage werken zij ook aan hun taalvaardigheden.

“Sluit met een camouflage-activiteit aan bij de dagelijkse activiteiten en hobby's van de doelgroep. Denk aan eten en drinken, het opvoeden van een kind of een taart bakken. Maak het toegankelijk en laagdrempelig voor de doelgroep.”

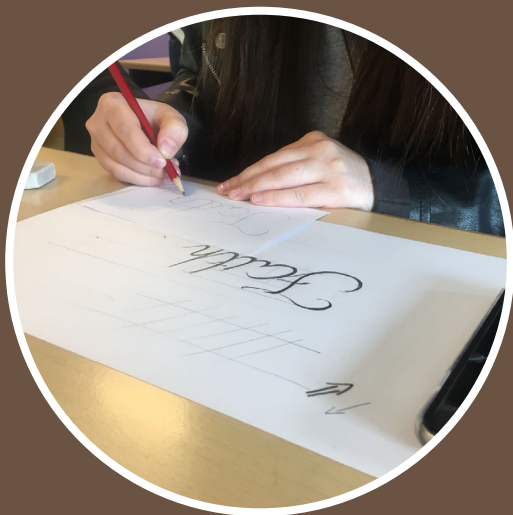
Ivette Sprooten, adviseur
Cubiss

ELLY

Workshop handletteren

Handletteren is de moderne variant van kalligrafie. In plaats van mooi schrijven teken je letters. Bij handletteren is niets goed of fout, scheef of recht. Ongemerkt zijn deelnemers aan de workshop op een leuke manier bezig met letters, schrijven en taal.

FATIMA/ELLY

Van HandWerkLokaal naar Taalhuis

'Bij het HandWerkLokaal komen mensen om de week naar de bibliotheek om samen aan hun eigen handwerk te werken. Ondertussen kletsen zij en aan tafel zit ook een vrijwilliger van de bieb of Vluchtelingenwerk.

Hij of zij stimuleert het gesprek en wijst mensen eventueel op het Taalhuisaanbod. Het zorgt dat mensen iedere week naar de bieb komen, soms de ene week naar het Taalcafé en de andere week naar het HandWerklokaal. Niet alle deelnemers hebben uiteraard een taalachterstand, maar er vindt ontmoeting plaats tussen verschillende culturen en mensen worden gestimuleerd om Nederlands te spreken.'

Annebelle Kools van de Bibliotheek West Brabant

FATIMA/ELLY

De Verteltas voor kinderen en vrouwen

Samen maken de deelnemers voor peuterscholen en de VoorleesExpress een Verteltas met een prentenboek en spel materiaal. Gecamoufleerd leren vrouwen van verschillende leeftijden en achtergronden ook taalvaardigheden en zijn gericht bezig met hun (klein) kind.

"We zijn bij Cubiss met leesacties gestart omdat de aanwezigheid van boeken in veel gezinnen geen vanzelfsprekendheid is. Terwijl dit wel belangrijk is als we willen dat kinderen en jongeren meer plezier krijgen in lezen. We zoeken bij de acties naar een passend leescadeau voor de deelnemende kinderen dat aansluit bij hun interesses. En dat is belangrijk! Om een goede lezer te worden moet je namelijk leeskilometers maken. Dat lukt een stuk makkelijker als je leest over dingen die je interessant of leuk vindt."

Goswin Konings, adviseur bij
Cubiss

FATIMA/WESLEY

Voorlezen aan je kind

Ervaring leert dat er in de onderbouw van het primair onderwijs volop wordt voorgelezen maar dat dit afneemt in de hogere groepen. Jammer, want voorlezen bevordert het leesplezier van elk kind en is van groot belang voor taalzwakke leerlingen. Het project Vooruit met Voorlezen wil een impuls geven aan het voorlezen in de hogere groepen op de basisschool. Tijdens het project werken deelnemers tegelijkertijd aan hun eigen taalvaardigheden.

FATIMA/WESLEY/ GERARD/ELLY

Gezond koken binnen je budget

Naast gezond en betaalbaar koken leren deelnemers vermomd meer basisvaardigheden, zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden. Ze leren bijvoorbeeld een menu uitschrijven, hoeveelheden ingrediënten berekenen, etiketten lezen en verstandig omgaan met geld.

WESLEY/FATIMA

De Liedjeskast: zingend taalregels leren

Samen met bekende artiesten zoals Guus Meeuwis zingen deelnemers Nederlandse liedjes. Ze leren hiermee ongemerkt de taalregels die nodig zijn om Nederlands te kunnen spreken.

WESLEY/GERARD/ELLY

Gezonde voeding hoeft niet duur te zijn

Tijdens de bijeenkomst raken de deelnemers in gesprek over eetgewoonten. De belangrijkste conclusies: duurder betekent niet altijd gezonder en gemiddeld heb je echt 250 gram groente per dag nodig. Er is veel interactie, deelnemers stellen vragen, geven elkaar tips en advies. Ofwel: ze zijn talig bezig.

WESLEY/GERARD/ELLY

Omgaan met moeilijke post en met moeilijke formulieren

Deelnemers leren omgaan met moeilijke post en moeilijke formulieren én werken zo aan hun taalvaardigheden. Een ideale combinatie voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.

GERARD/ELLY

Wortel schieten: via je hobby taalvaardiger worden

Deelnemers die moeite hebben met lezen en schrijven gaan aan de slag met het uitoefenen van hun hobby's en werken daarbij ook aan hun taalvaardigheden.

Activiteiten met taal voor jeugd en jongeren

KWISPELLEZEN

Ontwikkeld door Hulphond Nederland en de Bibliotheek Midden-Brabant.

Kinderen die moeite hebben met (leren) lezen, zijn vaak bang om hardop te lezen en fouten te maken. In vestigingen van de Bibliotheek Midden-Brabant kom je daarom regelmatig een hond tegen. Hij luistert aandachtig naar de verhalen die kinderen hem voorlezen, maar geeft natuurlijk geen commentaar. Dat verlaagt de druk om te presteren. Kinderen zijn daardoor meer ontspannen. Bovendien worden de kinderen een soort leerkracht voor de hond. Zij kunnen immers iets wat de hond niet kan, namelijk lezen! Voorlezen aan een hond vergroot hun zelfvertrouwen en de motivatie om te lezen, met als gevolg dat ook de leesvaardigheid toeneemt.

HIPHOP IN JE BIEB

Gezamenlijke programmering, floating collecties en informele educatie rond hiphop/urban culture door bibliotheken

Hiphop en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en toch wordt een rap als iets heel anders gezien dan een gedicht. Met toffe workshops, masterclasses en andere activiteiten lok je potentiële taalkunstenaars, verhalenvertellers en dromers naar de bibliotheek. Spreek ze aan als rapper, artiest, vlogger of blogger en verras ze in de bibliotheek.

Tip:

In deze **blog** staan tips voor het organiseren van activiteiten met een taalcomponent voor jeugdigen en jongeren. Bij jongeren draait het vaak om camouflage. Ze vinden taal geen issue en zijn zich al helemaal niet bewust van een mogelijke taalachterstand.

KOOKCHALLENGE

Vanwege corona werd er meer thuis gekookt en hierdoor werd het hele gezin betrokken bij het project.

Dat er tijdens de lockdown ook voor kinderen nog veel leuks te verzinnen is bewijst Dalila Sayd van **het Eetschap**. Eind 2020 gaf zij haar laatste kookles voor de Kookchallenge. Hierbij kregen 24 kinderen uit het Heuvelkwartier Breda online de kans om te leren hoe je de perfecte maaltijd voor de feestdagen bereidt. Offline krijgen ouders niks mee van een kookcursus die hun kinderen volgen, maar nu staan ze ook in de keuken, stellen vragen en koken mee. De kookchallenge is in samenwerking met Cubiss ontwikkeld.

PUBERS AAN DE KOOK

Pubers van een kookclub schreven zelf een kookboek.

Twintig jongeren deden mee aan het project. In hun vrije tijd hebben zij: inspiratie opgedaan uit kookboeken, een titel voor het boek bedacht, bedacht welke recepten zij in het boek wilden hebben, de recepten opgeschreven, proefgekookt en foto's gemaakt. Een blauwdruk en filmpje van het project vind je op de website van Cubiss.

SPOKEN WORD

Urban = ook taal

Jongeren aan het lezen krijgen, valt niet mee. Maar lezen is natuurlijk niet de enige manier om met taal bezig te zijn. Organiseer urban-activiteiten voor én met jongeren en ontdek de grote rol die taal daarin speelt. Zo kun je jongeren met taal bezig laten zijn door het inzetten van rap, handlettering en rolmodellen. Deelnemers aan Spoken Word schrijven bijvoorbeeld raps, spelen met teksten van anderen en nemen een eigen nummer op. Ze krijgen meer zelfvertrouwen en leren taalvaardigheden.

“We zijn erin geslaagd om jongeren in een buitenschoolse setting te verleiden om met taal aan de slag te gaan. De jongeren waren aan het koken, omdat ze dat zo leuk vinden. Een prachtig kookboek is het resultaat”

Goswin Konings, adviseur bij Cubiss

DE WEDDENSCHAP

Lezen met rolmodellen

Lezen in het vmbo is een kwestie van maatwerk, blijkt uit onderzoek. Rolmodellen zijn hierbij belangrijk. Op basis van een filmpje op 'De Weddenschap' kiezen leerlingen en studenten een leescoach. Gedurende zes maanden sturen de leescoaches tips in de vorm van filmpjes en nieuwsupdates om lezen te stimuleren. Tegelijkertijd blijft de docent de belangrijkste leescoach. De Weddenschap biedt hem of haar een stappenplan en tijdsplanning. Hij of zij krijgt lessuggesties en opdrachten om naar eigen voorkeur het project in te vullen. Op de boekenplank van de website kunnen de deelnemers boeken zoeken die bij hen passen en regelmatig worden er boeken uitgelicht.

BIEBESCAPE

Ontsnap in de bieb

Escape Rooms zijn ontzettend populair, vooral onder jongeren. Bij BiebEscape moeten leerlingen uit het voortgezet onderwijs met een team een raadsel oplossen en zo snel mogelijk de kluis kraken. Ze zoeken naar informatie over boeken in de catalogus van de bibliotheek, op internet, op de flaptekst van de betreffende boeken of in de boeken. Al zoekend en puzzelend maken de leerlingen kennis met de bibliotheek en het aanbod. Ze leren informatie opzoeken, vinden en verwerken. Daarnaast ontdekken ze leuke boeken en maken kennis met de schrijvers. Allemaal vaardigheden en kennis die de leerlingen goed van pas komen in het voortgezet onderwijs, gecamoufleerd in een spannend spel.

B/SLASH

Om een boek te verbeelden in een filmpje moeten vmbo-leerlingen een boek lezen. Het verfilmen ervan vergroot het leesplezier.

LEES MET ANDER-MANS OGEN

Jongeren leren verschillen en overeenkomsten zien en kunnen zich verplaatsen in andermans leefwereld. Daarbij werken ze ook aan hun taalvaardigheid door het lezen van boeken.

Meer voorbeelden van (lees)acties vind je op onze [website](#).

5. Tot slot: enkele tips en tricks

Wat zijn nu de belangrijkste ingrediënten voor een goede indirecte leeractiviteit? We delen graag enkele tips en tricks uit het werkveld.

Denk niet alleen in termen van leren; soms gaat het om beïnvloeden.

Het is geen stiekem geheim: je mag soms best benoemen wat mensen leren.

Zoek interessante samenwerkingspartners om jouw activiteiten aan te vullen. Let wel op dat er niet teveel tijd in regelwerk gaat zitten en houd het budget in de gaten.

Sluit aan bij de interesses en leefwereld van je beoogde doelgroep.

Maak mensen nieuwsgierig: haak in op een hype of iets wat veel publiciteit krijgt.

Laat mensen ervaren in plaats van luisteren naar uitleg. Mensen leren door te doen.

Streef niet naar een zo groot mogelijk effect voor zoveel mogelijk mensen. Kwaliteit staat boven kwantiteit.

Ongedwongen komt een indirecte leeractiviteit het beste tot z'n recht.

Houd je eigen doel voor ogen en communiceer dit helder. *Practice what you preach.*

Colofon

Dit document is tot stand gekomen binnen het project Basisvaardigheden en Leven Lang Ontwikkelen voor Brabanders van Cubiss Brabant en binnen het amendement de schijf van vijf basisvaardigheden.

Neem voor meer informatie contact op met **Marit Leendertse**, adviseur bij Cubiss.

© Cubiss, januari 2021

Provincie Noord-Brabant

